

Мир-ЭйбТАМ

Медиа-анықтамалық

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің Съезі

Нұр-Сұлтан
2022-қыркүйек

Шетелдік БАҚ өкілдеріне арналған медиа-анықтамалық

Мазмұны

Мазмұны.....	2
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII Съезінің күн тәртібі.....	5
Рим Папасы Францисктің Қазақстанға мемлекеттік сапары туралы ақпарат	6
Рим Папасының Қазақстандағы қысқаша бағыты	6
Қасиетті Рим Папасы Францисктің Апостолдық сапары	7
Қазақстан мен Қасиетті Тақ арасындағы қарым-қатынас	8
БАҒДАРЛАМА	10
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі туралы анықтамалық ақпарат.....	4
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің алдыңғы съездері туралы анықтамалық ақпарат	7
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері Съезінің Хатшылығы туралы ақпарат	8
Қазақстандағы діни және этникалық қатынастар туралы анықтамалық ақпарат	9
Бейбітшілік және Келісім Сарайы туралы анықтамалық ақпарат	11
Өмірбаяндар.....	12
Мәулен Әшімбаев	12
Ақан Рахметұллин	13
Роман Василенко	14
Серік Егізбаев	15
Болат Сәрсенбаев	16
Назым Жанғазина	17
БАҚ-тың Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезі туралы соңғы мақалалары	18
Әйелдердің конфессияаралық келісімге және әлеуметтік әл-ауқатқа қол жеткізудегі шешуші рөлі	18
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі халықтар мен діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастық үшін маңызды.....	20
Қазақстан католик шіркеуінің басшысы Қазақстандағы католик қауымы этникалық сан алуандылыққа ие болуда деп санайды	23
Қазақстан бойынша ақпараттық бюллетень	26
География.....	26
Демография	26
Экономика.....	27
Қазақстанның астанасы - Нұр-Сұлтан қаласы бойынша жолсілтеме	29
Таяудағы саяси реформалар және жаңа Қазақстанның құрылуы	33
Президент Қ.Тоқаев Халыққа жолдауын жариялап, кезектен тыс Президент сайлауын	

жариялады	37
Қазақстан инвестицияға арналған орын ретінде.....	40
Байланыс ақпараты.....	42
Ауа райы болжамы	42
Валюта айырбастау бағамы.....	42

Құрметті журналистер,

Бұл медиа-анықтамалық, сізге Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің Съезі және Рим Папасының Қазақстанға мемлекеттік сапары туралы барлық қажетті ақпаратты беру мақсатында дайындалған.

14-15 қыркүйекте Нұр-сұлтан қаласында өтетін жетінші съезд әлемнің 50-ден астам елінен 100-ге жуық делегацияны қабылдайды, олардың арасында ислам, христиан, иудаизм, синтоизм, буддизм, зороастризм, индуизм және басқа діндердің өкілдері бар. Іс-шараға Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев та қатысады. Сондай-ақ, католик шіркеуі басшысының Қазақстанға 2001 жылғы қыркүйекте Рим Папасы Иоанн Павел II-нің біздің елге сапарынан бергі алғашқы сапары.

Бұл анықтамалықтан сіз жетінші съездің бағдарламасын және Рим Папасы Францисктің Қазақстандағы болу бағытын, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі туралы анықтамалық ақпаратты, маңызды тұлғалардың өмірбаяндарын, сондай-ақ Қазақстан Республикасы мен астанасы Нұр-Сұлтан қаласы туралы пайдалы ақпаратты, соның ішінде соңғы саяси реформалар мен конституциялық өзгерістер жөніндегі референдумды таба аласыз. Сондай-ақ, сіз Қазақстанда болғанда қосымша ақпарат қажет болған кезде, баспасөз орталықтарының байланыс деректерін және БАҚ-пен өзара іс-қимыл жасауға жауапты адамдарды таба аласыз.

Біз сіздерге Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезін жариялауға қызығушылық танытқандарыңыз үшін алғысымызды білдіреміз және Сіздерге біздің еліміздегі сапарыңыз жағымды әрі пайдалы болсын деп тілейміз.

**Құрметпен, Қазақстан Республикасы
Сыртқы істер министрлігінің
Халықаралық ақпарат комитеті**

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезінің күн тәртібі

«Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің пандемиядан кейінгі кезеңдегі рухани және адамзаттың әлеуметтік дамуы»

Әлем COVID-19 пандемиясының салдарынан қалпына келіп, қазіргі геосаяси сын-қатерлерге төтеп беруге тырысып жатқан кезде, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII съезі барған сайын маңызды бола түсуде.

Съезд бейбітшілік пен төзімділіктің жаһандық атмосферасын құруға нақты мүмкіндік береді. Өйткені Рим Папасы Франциск, Ұлы имам Әл-Азхар Ахмед Эль-Тайеб, Иерусалим Патриархы Феофил III және басқа да көптеген діни жетекшілердің қатысуы күтілуде.

1-сессия:

«Діндердің қазіргі әлемдегі рухани және моральдық құндылықтарды нығайтудағы рөлі»

2-сессия:

«Білім мен діни ағартудың діндер мен мәдениеттердің сыйластықта қатар өмір сүру және бейбітшілік пен келісімді нығайтудағы рөлі»

3-сессия:

«Діни лидерлер мен мемлекет қайраткерлерінің жаһандық дінаралық диалог пен бейбітшілікті ілгерілетуге, экстремизмге, радикализмге және терроризмге қарсы іс-қимылға қосқан үлесі»

4-сессия:

«Әйелдердің қазіргі қоғамның әл-ауқаты мен тұрақты дамуына қосқан үлесі және әйелдердің әлеуметтік мәртебесін қолдаудағы діни қауымдастықтардың рөлі»

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезінің **ресми сайты**: <https://religions-congress.org/en/home>

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезінің **ресми Twitter-аккаунты**: <https://twitter.com/religionscongkz>

Рим Папасы Францисктің Қазақстанға мемлекеттік сапары туралы ақпарат

Рим Папасы Францисктің Қазақстанға сапары оның Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII съезіне қатысумен тұспа-тұс келеді.

Бастапқыда Рим Папасы Франциск бұл мүмкіндік туралы сәуірдің басында Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевпен тікелей бейнебайланыс кезінде айтқан болатын.

Шілдеде Канадаға барған Апостолдық сапарынан кейін, қайтар жолда, Рим Папасы тағы да сапарға үмітін білдірді. «Қазіргі уақытта мен Қазақстанға барғым келеді. Бұл аса қиын сапар болмас еді», - деді ол.

Ол діндер съезіне қатысуға өзінің мүдделілігін растады және бұл көп күш-жігерді қажет етпейтінін атап өтті.

Рим Папасының Қазақстанға соңғы және бір рет келген кезі 2001 жылғы тарихта қалды. Ол «Бір-біріңді жақсы көр» ұранымен сапарға шыққан Рим Папасы Иоанн Павел II болды.

Рим Папасының Қазақстандағы қысқаша бағыты

Сейсенбі, 13 қыркүйек

13 Қыркүйек сейсенбіде Қазақстанға келіп, ол Қазақстан Президентіне сыпайылық танытып, билік пен азаматтық қоғам өкілдеріне ресми сөз сөйлейді.

Сәрсенбі, 14 қыркүйек

Сәрсенбіде ол діни жетекшілермен бір минут үнсіз дұға етіп, Съездің ашылуы мен пленарлық отырысы кезінде сөз сөйлейді. Содан кейін Рим Папасы кейбір лидерлермен жеке кездеседі. Түстен кейін ол елдің католиктері мен шетелден келген көптеген қажыларға арнап көпшілікке қасиетті мессасын өткізеді.

Бейсенбі, 15 қыркүйек

Бейсенбіде Рим Папасы епископтарға, діни қызметкерлерге, дін қызметшілеріне және семинаристтерге сөз сөйлейді, сонымен қатар елдің иезуиттерімен кездеседі. Ол сондай-ақ Съезд аяқталғаннан кейін тағы бір үндеу жасайды, оның барысында іс-шараның қорытынды Декларациясы оқылады. Рим Папасы Франциск бейсенбіде жергілікті уақыт бойынша кешкі 20:15 шамасында Римге оралады.

**Қасиетті Рим Папасы Францисктің Қазақстандағы
Апостолдық сапары
(2022 жылғы 13 - 15 қыркүйек)**

2022 ЖЫЛҒЫ СЕЙСЕНБІ, 13 ҚЫРКҮЙЕК	
07:15	Рим/Фиумицино халықаралық әуежайынан Нұр-Сұлтан қаласына ұшақпен ұшу
17:45	Нұр-Сұлтан халықаралық әуежайына ұшып келуі
18:30	Ресми қарсы алу Нұр-Сұлтан қаласындағы Президент сарайында салтанатпен қошеметтеу рәсімі және құттықтау сөзі
18:45	Қазақстан Республикасының Президентіне сыпайылық сапары
19:30	Мемлекет басшысы «Қазақстан» орталық концерт залында билік, азаматтық қоғам және дипломатиялық корпус өкілдерімен кездеседі Қасиетті Рим Папасының ресми сөзі
2022 ЖЫЛҒЫ СӘРСЕНБІ, 14 ҚЫРКҮЙЕК	
10:00	Діни лидерлердің үнсіз дұғасы Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезінің ашылуы және пленарлық отырысы
12:00	Әр түрлі діни лидерлермен жеке кездесулер
16:45	ЕХРО-2017 алаңындағы қасиетті Мессадағы қасиетті Рим Папасының уағызы
2022 ЖЫЛҒЫ БЕИСЕНБІ, 15 ҚЫРКҮЙЕК	
9:00	Апостолдық нунциатурада Иса қоғамының мүшелерімен жеке кездесуі

10:30	«Мәңгілік көмек» қасиетті Богородица соборында епископтармен, діни қызметкерлермен, дьякондармен, естіп келген жеке тұлғалармен, семинаристармен және пастор қызметкерлерімен кездесу
15:00	Қорытынды Декларацияны жариялау және Съездің жабылуы
16:15	Нұр-Сұлтан халықаралық әуежайында қоштасу рәсімі
16:45	Нұр-Сұлтан халықаралық әуежайынан Римге ұшақпен ұшу

Қазақстан мен Қасиетті Тақ арасындағы қарым-қатынас

Еліміз бұрынғы Кеңес Одағынан тәуелсіз болғаннан кейін, 1992 жылдан бастап, Католик шіркеуінің және Қасиетті Тақтың Қазақстанмен жүргізіп жатқан жақсы қарым-қатынастарды қолдайтын диалогы басты назарда болды. Бүгінде осы диалог жаһандық саяси шиеленіс жағдайында ерекше өзектілікке ие.

2022 жылғы 17 қазанда Қазақстан мен Қасиетті Тақ арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастардың орнағанына 30 жыл толады. Қазақстан Католик шіркеуінің ізгілік, әділеттілік, ынтымақтастық және жанашырлық мұраттарына негізделген жаһандық көзқарасымен бөліседі. Католик шіркеуі Қазақстанның мәдениетаралық және дінаралық диалогқа жәрдемдесудегі рөлін құптайды.

1998 жылы Қазақстан Қасиетті Тақпен өзара қарым-қатынас туралы келісімге қол қойған Орталық Азиядағы алғашқы ел болды. Осы келісімді негізге ала отырып, Қасиетті Тақ пен Қазақстан арасындағы ынтымақтастық содан бері қарқынды дамып келеді. Қазақстан Республикасы 2001 жылы Рим Папасы Иоанн Павел II сапармен келген Орталық Азиядағы алғашқы ел болды.

Бүгін Ватикан мен Қазақстан бірлескен жұмысын жалғастыруда. Бұған Қазақстан Премьер-Министрінің орынбасары-Сыртқы істер министрі Мұхтар Тілеуберді мырзаның Ватиканға 2022 жылғы 30-31 мамырдағы ресми сапары барысында қол жеткізілген уағдаластықтар дәлел бола алады. Сапар аясында Қазақстанның Университеттік медицина орталығы мен Бамбино Джезу ауруханасы арасында өзара түсіністік туралы меморандумға, сондай-ақ Р. Б. Сүлейменов атындағы Шығыстану институты мен Ватикан кітапханасы арасында өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойылды. Сонымен қатар, жалғасып жатқан келіссөздердің нәтижелеріне байланысты, Қазақстан Үкіметі мен Қасиетті Тақ Католик шіркеуінің мүшелеріне виза және тұруға рұқсат беру туралы келісімге қол қояды тағатсыздана күтуде.

- **Баспасөз орталықтары және ақпараттық құрылым**

- **QAZEXPO КОНГРЕСС ОРТАЛЫҒЫ**

Мәңгілік Ел даңғылы, 53/2, 010000,

Нұр-Сұлтан қаласы, Қазақстан,

Съездің Бас баспасөз орталығы

- **ТӘУЕЛСІЗДІК САРАЙЫ**

Тәуелсіздік даңғылы, 52, 010000,

Нұр-Сұлтан қаласы, Қазақстан

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VII СЪЕЗІН ӨТКІЗУ БАҒДАРЛАМАСЫ

(2022 жылғы 14-15 қыркүйек, Нұр-Сұлтан қаласы)

СЪЕЗД ХАТШЫЛЫҒЫНЫҢ ОТЫРЫСЫ (13 қыркүйек, сейсенбі)	
10:00-12:00	Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі Хатшылығының ХХ отырысы <u>Өтетін орны: Бейбітшілік және Келісім Сарайы, «Атриум» залы</u>
14.00-18.00	Резервтегі уақыт / мәдени бағдарлама
18.00-19.20	«Абай» операсы <u>Өтетін орны: «Астана Опера»</u>
19.30-20.30	Делегаттарға арналған фуршет <u>Өтетін орны: «Астана Опера», «Барокко» залы, 2 қабат</u>
ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VII СЪЕЗІНІҢ АШЫЛУЫ ЖӘНЕ ПЛЕНАРЛЫҚ ОТЫРЫСЫ (14 қыркүйек, сәрсенбі)	
10.00-10.03	Съездің ашылуы <u>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы</u> Дұға оқуға бір минуттық үнсіздік беріледі
10.03-11.20	Пленарлық отырыс: «Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің пандемиядан кейінгі кезеңдегі адамзаттың рухани және әлеуметтік дамуындағы рөлі». <u>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы</u>
	Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ құттықтау сөзі.
	Делегация басшыларының құттықтау сөздері <i>Регламент - 12 минутқа дейін</i>

11.20-11.30	«Дінаралық диалогқа қосқан үлесі үшін Астана халықаралық сыйлығы» және Съездің Құрмет медалімен марапаттау рәсімі.
11.30-11.45	Бірлесіп суретке түсіру <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы</i> <i>Формат: тек делегация басшылары</i>
11.45-13.15	Пленарлық Сессияның жалғасы <i>(делегация басшыларының сөз сөйлеуі, регламент - 10 минутқа дейін)</i>
13.15-14.30	Түскі ас <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік сарайының мейрамханасы</i>
14.30-17.00	Пленарлық отырыстың жалғасы
ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VII СЪЕЗІНІҢ СЕКЦИЯЛЫҚ ОТЫРЫСТАРЫ ЖӘНЕ ЖАБЫЛУЫ <i>(15 ҚЫРКҮЙЕК, БЕЙСЕНБІ)</i>	
09.15-09.45	«Бейбітшілік және Келісім саябағында» ағаш отырғызу рәсімі
10.00-11.30	Секциялық отырыстар <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы, 1 қабат, №1,2 залдар</i>
	1 зал. №1-секция: «Діндердің қазіргі әлемдегі рухани және моральдық құндылықтарды нығайтудағы рөлі»
	2 зал. №2-секция: «Білім мен діни ағартудың діндер мен мәдениеттердің сыйластықта қатар өмір сүру және бейбітшілік пен келісімді нығайтудағы рөлі»
11.30-12.00	Кофе-брейк
12.00-13.30	Секциялық отырыстардың жалғасы <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы, 1 қабат, №1,2 залдар</i>

	1 зал. №3-секция: «Діни лидерлер мен мемлекет қайраткерлерінің жаһандық дінаралық диалог пен бейбітшілікті ілгерілетуге, экстремизмге, радикализмге және терроризмге қарсы іс-қимылға қосқан үлесі»
	2 зал. №4-секция: «Әйелдердің қазіргі қоғамның әл-ауқаты мен тұрақты дамуына қосқан үлесі және әйелдердің әлеуметтік мәртебесін қолдаудағы діни қауымдастықтардың рөлі»
13.30-15.00	Түскі ас <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы</i>
15.00-16.00	Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII Съезінің жабылу рәсімі <i>Өтетін орны: Тәуелсіздік Сарайы</i>
	Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері Съезі Хатшылығының Басшысы – Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы М.С.ӘШІМБАЕВТІҢ Съезді салтанатты ашу рәсімін бастауы
	VII Съездің қорытынды құжаты – Декларацияны жариялау
	Делегация басшыларының сөз сөйлеуі <i>(регламент-7 минутқа дейін)</i>
	Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.ТОҚАЕВТЫҢ Съезді қорытындылауы
	Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері Съезі Хатшылығының Басшысы – Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы М.С.ӘШІМБАЕВТІҢ Съезді жабуы

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі туралы анықтамалық ақпарат

Шолу

2003 жылдан бастап Қазақстанның астанасында әрбір үш жыл сайын өткізілетін Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі әлемдік діни және саяси лидерлердің басын қосып отыр.

Конгресс Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың бастамасымен 11 қыркүйекте АҚШ-та болған лаңкестік әрекеттен кейінгі діни шиеленіс пен экстремизмнің өсуіне тікелей жауап ретінде құрылды. Назарбаев адамдарды, қауымдастықтарды және ұлттарды бөлу үшін дінді пайдаланудың алдын алу мақсатында діни лидерлердің бірге жұмыс істеуіне мүмкіндік жасау өте маңызды деп есептеді.

Кофи Аннан, Джордж У.Буш, Маргарет Тэтчер, Цзян Цзэминя, Нельсон Мандела, Валери Жискар д'Эстен, Михаил Горбачев және көптеген басқаларды қоса алғанда, халықаралық әлемдік лидерлер Съезді құру және өткізу бастамасын қолдады.

Бірінші Съезге 23 елден 17 делегация қатысты және ол бүкіл әлемде бейбітшілікке қауіп төндіретін терроризм мен діни экстремизмге қарсы іс-қимыл мәселелеріне арналды. Осыған орай, 2001 жылдың қыркүйегінде Қазақстанға келген Рим Папасы Иоанн Павел II қатысушыларға Жолдау жіберіп, бұл бастама адамның қадір-қасиетін құрметтеуге және діни сенім бостандығын қорғауға ықпал ете алады деген үмітін білдірді.

Сонымен қатар, алдыңғы Съезд 2018 жылдың қазанында өтті және «Діни лидерлер қауіпсіз әлем үшін» тақырыбына арналды. Іс-шараға 46 елден 82 делегация қатысты. Талқыланған тақырыптар арасында дін мен жаһандану арасындағы өзара байланыс және тағы да діни лидерлердің экстремизм мен терроризмді жеңудегі рөлі болды.

Алдыңғы съездердің жоғары дәрежелі қатысушыларының қатарында БҰҰ-ның сол кездегі Бас хатшысы Пан Ги Мун, Израиль президенті Шимон Перес және Иордания Королі Абдалла болды. Пікірталастар діннің дамуға ықпал етудегі рөліне және жастардың зорлық-зомбылық экстремизмге деген қасақана көзқарасына қалай қарсы тұруға бағытталған.

Съездің маңыздылығы

- Діни лидерлерді біріктіре отырып, конфессияаралық үнқатысуды нығайтады. Бұл жақсы түсінісуге көмектесетін күш-жігерді біріктіру жолдары туралы мазмұнды диалогты жүргізуге мүмкіндік береді
- Түрлі мәдениеттер мен діндердің өкілдері, оның ішінде бұқаралық ақпарат құралдары, жастар қауымдастықтары, ғылыми топтар мен өнер өкілдері арасындағы диалогты жақсарту үшін мүмкіндіктер береді
- Әр түрлі діни бірлестіктер арасындағы өзара түсіністік пен құрметті тереңдетеді және нығайтады
- Өшпенділік пен экстремизм идеологиясына қарсы төзімділік пен өзара құрметті дамытады
- 2018 жылы VI Конгреске қатысушылардың саны 2003 жылмен салыстырғанда бес есеге артты, оған 82 делегация қатысты. Оның өсіп келе жатқан танымалдылығын Съездің конфессияаралық және этносаралық қатынастарға ғана емес, сондай-ақ жаһандық қауіпсіздік саласына, әсіресе діни экстремизм мен терроризмге қарсы күрес контекстінде құнды үлес қосқандығымен түсіндіруге болады
- Жиырма жылға жуық уақыт бойына Съезд діндер мен ұлттар арасындағы жаһандық диалогқа өз үлесін қосты және қоғамдар мен елдерде өзара түсіністік пен құрметті ілгерілетуде маңызды рөл атқарды. Әлем саяси белгісіздік кезеңіне енгендіктен, бүгінде бұл миссия бұрынғыдан да көп сұранысқа ие

Съездің негізгі жетістіктері

- Съезд діндер мен ұлттар арасындағы жаһандық диалогқа өз үлесін қосты және қоғамдар мен елдерде өзара түсіністік пен құрметке ықпал ету бағытында маңызды рөл атқарды
- Оның диалог пен өзара түсіністікті дамытуға қосқан үлесі 2004 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас Ассамблеясының қарарымен танылды
- Съездің бастамасы бойынша БҰҰ Бас Ассамблеясының 62-ші сессиясы 2010 жылды Халықаралық мәдениеттерді жақындастыру жылы деп жариялады

Съездің негізгі басымдықтары

- Адам өмірінің мызғымас қағидаттары ретінде бейбітшілік, үйлесімділік пен төзімділікті қалыптастыру
- Адам өмірінің мызғымас қағидаттары ретінде өзара құрметке және төзімділікке қол жеткізу
- Діни сезімдерге байланысты қақтығыстар мен соғыс қимылдарының өршуіне жол бермеу

Съездің негізгі мақсаттары

- Дінаралық және конфессияаралық диалог дәстүрлерін нығайту
- Діндер, мәдениеттер мен өркениеттер арасындағы диалогқа жәрдемдесуге бағытталған барлық халықаралық ұйымдармен және құрылымдармен ынтымақтастықты нығайту
- Зайырлы және діни БАҚ, жастар бірлестіктері, ғылыми және шығармашылық зиялы қауым өкілдерін тарта отырып, түрлі мәдениеттер мен діндер өкілдерінің арасындағы диалогты кеңейту
- Діни қауымдар арасындағы өзара түсіністік пен құрметті тереңдету және нығайту
- Өшпенділік пен экстремизм идеологиясына қарсы салмақ ретінде төзімділік пен өзара құрмет мәдениетін дамыту
- Өркениеттер, мәдениеттер мен діндер арасындағы жаһандық диалогқа жәрдемдесу

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің алдыңғы съездері туралы анықтамалық ақпарат

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің бірінші съезі

Астанада (Қазақстан астанасының бұрынғы атауы) 2003 жылғы 23 және 24 қыркүйекте Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің бірінші съезі өтті. Съезге 23 елден 17 делегация қатысты. Съезде терроризм мен экстремизмге қарсы іс-қимылға басты назар аударылды.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің екінші съезі

2006 жылғы 12 және 13 қыркүйекте Астанада Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің екінші съезі өтті, оған 29 елден делегациялар қатысты. Съезд осы іс - шараға арналған жаңа ғимаратта – Бейбітшілік және келісім сарайында өтті. Талқылаудың басты тақырыбы «Дін, қоғам және халықаралық қауіпсіздік» болды.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің үшінші съезі

2009 жылғы 1-2 шілдеде Астанада үшінші съезд өтті. Іс-шараға 35 елден 400-ге жуық делегат қатысты. Съездің басты тақырыбы «Діни лидерлердің төзімділікке, өзара құрмет пен ынтымақтастыққа негізделген әлемді құрудағы рөлі» болды.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің төртінші съезі

Төртінші съезд Астанада 2012 жылғы 30-31 мамырда өтті. «Бейбітшілік пен келісім адамзат таңдауы ретінде» тақырыбындағы съезге 40 елден 85 делегация қатысты.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің бесінші съезі

Бесінші съезд 2015 жылғы 10-11 маусымда өтті. Тақырыбы «Дін лидерлерінің және саясаткерлердің бейбітшілік пен даму жолындағы диалогы» болды. Іс-шараға 42 елден 80 делегация, соның ішінде БҰҰ Бас хатшысы Пан Ги Мун және Иордания Королі Абдалла II қатысты.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің алтыншы съезі

Шестой съезд состоялся в Астане 10-11 октября 2018 года. Его темой была “Религиозные лидеры за безопасный мир”. В мероприятии приняли участие 82 делегации из 46 стран. Секретариат Съезда лидеров мировых и традиционных религий является рабочим органом Съезда.

Спикер Сената Парламента Казахстана является руководителем Секретариата Съезда лидеров мировых и традиционных религий.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің Хатшылығы туралы ақпарат

Хатшылық мүшелері Съезге қатысатын әлемдік діндер лидерлерінің, соның ішінде ислам, христиан, иудаизм, буддизм, даосизм, синтоизм, индуизм, сондай-ақ халықаралық ұйымдардың өкілдерінен тұрады.

Хатшылық жыл сайын мынадай мәселелерді талқылау үшін кеңестер өткізеді:

- Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің шешімдерін орындау
- Съезд сессияларын дайындау
- Жаһандық күн тәртібі, жұмыс регламенті, Съездің қорытынды құжаттарының (декларацияның) жобалары
- Конфессияаралық және өркениетаралық диалог мәселелері бойынша халықаралық құрылымдармен өзара іс-қимылды үйлестіру.

Хатшылықтағы Қазақстанның өкілдері

Мәулен Әшімбаев, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі Хатшылығының Басшысы.

Ақан Рахметуллин, Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің бірінші орынбасары, Съезд Хатшылығы басшысының орынбасары.

Серік Егізбаев, Қазақстан Республикасының Ақпарат және әлеуметтік даму Вице-министрі, Съезд Хатшылығы басшысының орынбасары.

Болат Сәрсенбаев, Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты дамыту жөніндегі Н. Назарбаев орталығының Басқарма төрағасы, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің мақсаттары мен міндеттерін ілгерілету жөніндегі уәкіл.

Қазақстандағы діни және этникалық топтар туралы анықтамалық ақпарат

Елдегі этникалық және діни бірлігі

- Қазақстан өзінің 18-ге жуық діни конфессияларының әрқайсысының діни сенім бостандығына кепілдік беретін діни әр түрлі және зайырлы мемлекет болып табылады.
- Қазақстанның мультимәдени қоғамы 19,2 миллион адамнан тұрады. Бүгінде Қазақстанда 3200-ге жуық ғибадат орны және 4000-ға жуық діни бірлестік бар.
- 2021 жылғы Қазақстан халқының соңғы санағы бойынша қазақ қоғамының этникалық құрылымы 70%-ін қазақтар, 18%-ін орыстар, 3%-ін өзбектер, 1,4%-ін украиндар, 1,4%-ін ұйғырлар, 1,08%-ін татарлар, 0,95%-ін немістер және басқалары 4%-ті құрайтынын көрсетті.
- Ислам ең кең таралған дін болып табылатынына қарамастан (шамамен 70%), барлық конфессиялардың ізбасарлары бір-бірімен үйлесімде өмір сүреді, бұған өз дінін немесе наным-сенімін таңдау құқығы мен бостандығына Қазақстан Конституциясы кепілдік береді. Бұған Қазақстанда бірқатар діни бірлестіктердің, олардың кейбіреулері басқа елдерде тыйым салынған, соның ішінде Иегова куәгерлері, Муна бірлестігінің шіркеуі және Кришна санасының халықаралық қоғамы бар екендігі дәлел бола алады.
 - Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері өткен 30 жыл ішінде еліміз конфессияаралық үнқатысу мен діни үйлесімділікке ықпал ететін инклюзивті қоғам құруда аянбай еңбек етті - БҰҰ, ЮНЕСКО, Дүниежүзілік Ислам лигасы және Ислам ынтымақтастығы ұйымын қоса алғанда, халықаралық ұйымдар мойындаған және құпталған ерлік.
- Қазақстан этностық және діни толеранттылық гүлденген мемлекет құрудың іргетасын қалаған қоғамның өзіндік бірегей моделін құра алды.
- Елдің осы саладағы жетістіктерін ескере отырып, этносаралық және конфессияаралық келісімнің осы бірегей моделін халықаралық аренада ілгерілету, әсіресе, Қазақстан дипломатиялық дағдарыстардың шешімдерін іздеу жөніндегі жаһандық күш-жігерге белсенді үлес қосып отырғанын ескеру
- Президент Қасым-Жомарт Тоқаев 2019 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясының 74-сессиясында атап өткендей, Қазақстан діндер мен өркениеттер арасындағы диалогтың жаһандық орталығына айналды.

Бейбітшілік және Келісім сарайы туралы анықтамалық ақпарат

Бейбітшілік және Келісім Сарайы 2006 жылы Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің Съезін өткізу үшін салынған.

Сарай туралы негізгі деректер:

- Ғимарат Пирамида деп те аталады.
- Оны Foster and Partners сәулет фирмасы жобалаған және сәулетші Брайан Кларк жасаған заманауи витраждармен толықтырылған.
- Жоба Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі өтетін тұрақты орын ретінде ойластырылған. Съезд үш жылда бір рет Пирамиданың жоғарғы жағында орналасқан арнайы конференц-залда жиналады.
- 2011 және 2013 жылдары Сарайда Халықаралық Астана шытырман оқиғалы фильмдер фестивалі өтті.
- Ғимараттың Пирамида бөлігінің биіктігі 62 метр және 15 метр жер блогында орналасқан.
- Бейбітшілік пирамидасы мәдениеттер, дәстүрлер және түрлі ұлт өкілдері бейбітшілік, келісім мен келісімде қатар өмір сүретін Қазақстанның рухын білдіреді.
- Пирамида Мира выражает дух Казахстана, где культуры, традиции и представители различных национальностей сосуществуют в мире, гармонии и согласии.
- Бейбітшілік Пирамидасы мәдениеттер, дәстүрлер мен түрлі ұлт өкілдері бейбітшілік, келісім мен келісімде қатар өмір сүретін Қазақстанның рухын білдіреді.
- Витраждардың алтын және бозғылт көк жарығында (түстер Қазақстан жалауынан алынған) жүзе отырып, негізгі әлемдік діндердің мен сенімдердің жүздеген делегаттары үш жыл сайын дөңгелек залда кездеседі. Бұл Нью-Йорктегі Біріккен Ұлттар Ұйымы Қауіпсіздік кеңесінің мәжіліс залының негізінде жасалғанын да атап өту керек.
- Биыл Әлемдік және дәстүрлі діндер клидерлерінің жетінші съезі басқа жерде – Тәуелсіздік сарайында өтеді.

Өмірбаяндар

Мәулен Әшімбаев

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Спикері
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі
Хатшылығының Басшысы

Туылған күні	1971 жылғы 28 қаңтар
Туылған жері	Алматы қаласы, Қазақстан
Білімі	- Әл-Фараби атындағы Ұлттық университеті; - Тафтс Университеті, Флетчер Заң және дипломатия мектебі (Америка Құрама Штаттары);
Лауазымы	Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Спикері
Бұрынғы лауазымдары	-Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігі басшысының бірінші орынбасары; - Қазақстан Республикасы Президентінің көмекшісі; - «Нұр Отан» партиясы Төрағасының Бірінші орынбасары; - Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Депутаты;
Тілдік дағдылары	қазақ, орыс, ағылшын тілдері
Қосымша ақпарат	«Құрмет» орденімен, Қазақстан Республикасының Құрмет грамотасымен және мерейтойлық медальдармен марапатталған.
Әлеуметті желілер	https://kz.linkedin.com/in/maulen-ashimbayev-074084110 https://www.instagram.com/maulen_ashimbayev/

Ақан Рахметуллин
Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің
бірінші орынбасары,
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі
Хатшылығы басшысының орынбасары

Туылған күні	1967 жылғы 2 ақпан
Туылған жері	Алматы қаласы, Қазақстан
Білімі	-Алматы энергетика институты - Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің Дипломатиялық академиясы
Лауазымы	Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің бірінші орынбасары
Бұрынғы лауазымдары	- Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің орынбасары; - Қазақстанның Пәкістандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі;
Тілдік дағдылары	қазақ, орыс, ағылшын, урду тілдері
Әлеуметтік желілер	https://instagram.com/akanrakhmetullin?igshid=YmMy
	MTA2M2Y= https://www.facebook.com/akan.rakhmetullin

Роман Василенко
Қазақстан Республикасы
Сыртқы істер министрінің орынбасары

Туылған күні	1972 жылғы 14 тамыз
Туылған жері	Шымкент қаласы, Қазақстан
Білімі	- Ресей Федерациясы Қарулы Күштерінің экономика, қаржы және құқық әскери академиясы
Лауазымы	Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің орынбасары
Бұрынғы лауазымдары	- Қазақстанның АҚШ пен Ұлыбританиядағы Елшіліктеріндегі Дипломат; - Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің Ерекше тапсырмалар жөніндегі Елшісі; - Қазақстанның Словакиядағы Елшісі;
Тілдік дағдылары	орыс, ағылшын, француз, вьетнам, словак тілдері
Әлеуметтік желілер	https://www.instagram.com/romanvassilenko?igshid=YmMvMTA2M2Y= https://twitter.com/romanvassilenko?s=11 https://www.facebook.com/roman.vassilenko

Серік Егізбаев
Қазақстан Республикасының Ақпарат және әлеуметтік даму
Вице-министрі

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері Съезі
Хатшылығы басшысының орынбасары

Туылған күні	1963 жылғы 22 сәуір
Туылған жері	Орал облысы, Қазақстан
Білімі	- Батыс Қазақстан ауыл шаруашылығы институты; - Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік қызмет академиясы;
Лауазымы	Қазақстан Республикасының Ақпарат және әлеуметтік даму Вице-министрі
Бұрынғы лауазымдары	- Батыс Қазақстан облысы әкімінің орынбасары; - Қазақстан Республикасы Ақпарат және әлеуметтік даму министрлігі аппаратының басшысы;
Языковые навыки	қазақ, орыс тілдері

Болат Сәрсенбаев
Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты
дамыту жөніндегі Н. Назарбаев орталығының басқарма
төрағасы

Туылған күні	1957 жылғы 17 шілде
Туылған жері	Алматы қаласы, Қазақстан
Білімі	- Алматы педагогикалық шет тілдер институты; - Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік университеті; - «Халықаралық құқық» курсы бойынша Лондон университетінің тыңдаушысы;
Лауазымы	Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты дамыту жөніндегі Н. Назарбаев орталығының басқарма төрағасы
Тілдік дағдылары	қазақ, орыс, ағылшын тілдері
Қосымша ақпарат	«Құрмет» орденімен, Бірінші дәрежелі Тәуелсіздік медалімен («Висам Әл-Истикьял», Иордания), «Еңбегі үшін алтын медалімен» (Палестина) марапатталған.
Әлеуметті желілер	https://www.facebook.com/bulat.sarsenbavev

Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты дамыту жөніндегі Н. Назарбаев орталығы барлық діндер арасында өзара сыйластық жағдайында бейбітшілік пен келісімге жәрдемдесу және отандық және шетелдік діни бірлестіктермен және олардың рухани лидерлерімен тұрақты өзара іс-қимылды қамтамасыз ету мақсатында құрылды. Орталық Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін ұйымдастырады және өткізеді.

Назым Жанғазина
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII съезінің
ремси өкілі

Туылған күні	1989 жылғы 8 ақпан
Туылған жері	Алматы қаласы, Қазақстан
Білімі	- Менеджмент саласындағы бакалавр және ғылым магистрі, Халықаралық бизнес университеті; - PR саласындағы CPD сертификатталған маманы, Лондон кемелділікке жетуге арналған тренингі;
Лауазымы	Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII съезінің ремси өкілі
Бұрынғы лауазымдары	- «АДАЛ» саяси партиясының ресми өкілі; - Димаш Құдайбергеновтың Нью-Йоркте (АҚШ), Санкт-Петербургте (Ресей), Мәскеуде (Ресей), Киевте (Украина) АРНАУ концерт турының ресми өкілі; - ЭКСПО, Венгрия павильонын коммуникациялық қолдау; - БАҚЫТТЫ БАЛА, Ақтөбе облысында өткен Халықаралық балалар вокалдық фестиваль-конкурсын коммуникациялық қолдау;
Тілдік дағдылары	қазақ, орыс, ағылшын тілдері
Қосымша ақпарат	NazymPR коммуникациялық бутик-агенттігінің негізін қалаушы.
Әлеуметтік желілері	https://www.instagram.com/nazym_zhanaazy?iashid=YmMyMTA2M2Y=

БАҚ-тың Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі туралы соңғы мақалалары

Әйелдердің конфессияаралық келісімге және әлеуметтік әл-ауқатқа қол жеткізудегі шешуші рөлі

*Авторы: Ләззат Рамазанова
Қазақстан Республикасы
Президентінің жанындағы Әйелдер істері және
отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі Ұлттық комиссия
төрағасының орынбасары
Литва трибунасы
2022 жылғы 14 маусымда жарияланған*

Бүкіл әлемде әйелдердің теңдігі саласындағы күн тәртібін алға жылжыту бойынша көптеген күш-жігерге қарамастан, әлі көп жұмыс күтіп тұр. Бизнесе, саясатта және әлеуметтік салада гендерлік теңдікті ілгерілету көбінесе газеттердің тақырыптарына түседі, сирек қарастырылатын салалардың бірі-конфессияаралық жұмыс, діни диалог саласындағы теңдік және осыған байланысты әйелдердің қақтығыстарды шешуге және бейбітшілік орнатуға қосқан үлесі. Дін тарихи тұрғыда көп жағдайда ер адамдармен байланыстырылады. Бұл таңқаларлық жағдай емес, өйткені көптеген жылдар бойы әйелдер өмірдің барлық саласында – үй шаруасынан бастап жұмысқа дейін, әсіресе басшылық лауазымдарда теңдікке қол жеткізу үшін күрескен. Дегенмен, дін әйелдер өмірінде маңызды рөл атқарады. Тек Америка Құрама Штатының өзінде әйелдердің 86%-ның қандай да бір дінге байланысы бар, ал 63%-ы дін олардың өмірінде маңызды рөл атқарады дейді.

Әйелдер бітімгерлер, зорлық-зомбылық пен төзімділікті жақтаушылар ретінде маңызды рөл атқара алады, сондай-ақ әртүрлі мәдениеттер мен өркениеттер арасындағы конфессияаралық үйлесімділік пен диалогқа үлес қоса алады. Халықаралық бейбітшілік институтының 1989-2011 жылдар аралығында қол қойылған 182 бейбіт келісім бойынша жүргізген зерттеуі әйелдердің бейбітшілік орнату жөніндегі процестерге қатысуы кезінде бейбіт келісімнің 15 және одан да көп жылға созылуы ықтималдығы 35 пайызға артатынын көрсетті. Деректер бейбіт процестерге қатысатын әйелдер әдетте соғыс олжаларынан гөрі татуласу, экономикалық даму, білім беру және өтпелі сот төрелігі - тұрақты әлемнің барлық маңызды элементтеріне баса назар аударатынын көрсетеді. Алайда, осы оң статистикаға қарамастан, әйелдер көбінесе ресми бейбіт процестерден шығарылады.

1992-2019 жылдар аралығында әйелдер орта есеппен келіссөз жүргізушілердің 13 пайызын, делдалдардың 6 пайызын және әлемдегі негізгі бейбіт процестерге қол қоюшылардың 6 пайызын құрады. Осыған байланысты Қазақстан 2021 жылғы желтоқсанда БҰҰ Қауіпсіздік кеңесінің 1325 «Әйелдер, бейбітшілік және қауіпсіздік» қарары бойынша өзінің алғашқы ұлттық іс-қимыл жоспарын қабылдағанын атап өту маңызды.

Сондықтан қоғамдар әйелдердің қауымдастықтар мен елдер арасында, әсіресе әртүрлі діни сенімдері және этникалық тиістілігі бар адамдар арасында қарым-қатынас орнатуға үлесу қосуына қолдау көрсету өте маңызды.

14-15 қыркүйекте Қазақстанда Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII Съезі өтеді. Іс-шара ең алдымен діни лидерлердің пандемиядан кейінгі кезеңде адамзаттың әлеуметтік-рухани дамуындағы рөліне назар аударылғанмен, Конгресстің бір бөлімі әйелдердің әл-ауқаты мен қоғамның тұрақты дамуына қосқан үлесіне арналған. Мақсат – діни лидерлердің әйелдердің рөлін арттыру бойынша ұсыныстар енгізу және қарау тәсілдерін табу. Осы жылғы Конгресстің ерекше маңыза бар, бірнеше жоғары дәрежелі діни лидерлердің, соның ішінде Рим Папасы Франциск, әл-Азхардың ұлы имамы Ахмед Эль-Тайеб, Израильдің Ашкенази раввині Дэвид Лау және Израильдің Бас сефард раввині Ицхак Йосеф және басқа да көптеген рухани лидерлер қатысады деп күтілуде. Мұндай деңгейдегі діни лидерлердің қатысуы жаһандық бейбітшілік пен төзімділік ахуалын қалыптастыруға маңызды мүмкіндік береді.

Соңғы бірнеше жылда Қазақстан қоғамдағы гендерлік теңдікке жәрдемдесу бойынша оң нәтижелерге қол жеткізіп, елеулі күш-жігер жұмсады. Әйелдер елдегі жұмыс күшінің 48,1 пайызын және жұмысшылардың 48,9 пайызын құрайды. Әйелдер бизнес саласында да белсенді болып отыр. Әйелдер басқаратын кәсіпорындар саны бір жылда 9,1 пайызға артып, 2021 жылдың соңына қарай 625 100 компанияға жетті. Кәсіпкерліктегі 29 жасқа дейінгі әйелдердің саны 37,2 пайызға артып, 88 700 адамға жетті. Елдің ЖІӨ-дегі кәсіпкер әйелдердің үлесі шамамен 40 пайызды құрайды. Бүгінгі таңда қол жеткізілген прогресс әйелдердің маңыздылығын және олардың экономикаға қосқан елеулі үлесін көрсетеді.

Бұл қол жеткізілген нәтижелерді жақсартуға мүмкіндік бар екені сөзсіз. Мысалы, жалағы тұрғысынан гендерлік алшақтыққа келетін болса, ер адамдар ұқсас салаларда жұмыс жасайтын әйелдерге қарағанда 21,7 пайызға көп ақша табады. Дегенмен, Қазақстан Үкіметі әйелдерді көтермелеу мен қорғауды басты басымдықтардың біріне айналдырды

Өткен жылы Президент Тоқаев әйелдерге қатысты кемсітушілікті жоюды қамтитын «Қазақстанның Адам құқықтары саласындағы одан арғы шаралары туралы» жарлыққа қол қойды. Алдағы Конгресте әйелдердің рөлін талқылау Үкіметтің басымдықтарына сәйкес келеді.

Қазақстанда 140-қа жуық этникалық топ және 18 діни топ өкілдері тұрады. Елдегі осындай алуан түрлілік деңгейі бізді Қазақстанда 2003 жылдан бері өткізіліп келе жатқан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін шақыруға итермеледі.

Қоғамдағы әйелдердің рөлі кеңейіп, гендерлік теңдік маңызды мақсатқа айналғандықтан, әйелдердің конфессияаралық жұмыста, бейбітшілік пен келісім де шешуші рөл атқаруын қамтамасыз ету маңызды. Геосаяси дағдарыстар мен жалғасып жатқан қақтығыстарды қоса алғанда, көптеген ағымдағы жаһандық мәселелерді шешу үшін әйелдердің қабілеттерін пайдалану қажет. Бір іс-шара бұл мәселені толықтай шешпесе де, алдағы Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII Съезі діндегі гендерлік теңсіздік жою жұмыстарын ілгерілеуге қол жеткізуде және әйелдердің рөлін кеңейту бойынша жаңа идеялар мен ұсынымдар әзірлеуде күш-жігерді шоғырландыруға ықпал ететін болады.

///

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі халықтар мен діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастық үшін маңызды

*Авторы: Шейх-ул-Ислам Аллахшукюр Пашазаде
Кавказ мұсылман кеңесінің төрағасы
2022 жылғы 16 тамызда
Астана Таймста жарияланған*

Бауырлас Әзірбайжан мен Қазақстан елдерінің ортақ этникалық тамыры, тілі, тарихы, діні, мәдениеті, сондай-ақ этносаралық және дінаралық толеранттылықтың тарихи дәстүрлері бар. Елдер әлемдік өркениеттердің тоғысында орналасқан, сондықтан халықтардың діни және мәдени әртүрлілігін сақтау біздің елдеріміздің саясатының маңызды бөлігі болып табылады. Аллаға шүкір, Қазақстанда да, Әзірбайжанда да мультимәдениетті, дінаралық бейбітшілік пен ынтымақтастықты қамтамасыз ету және дамыту үшін барлық жағдай жасалған.

Осы факторларды ескере отырып, Қазақстан, атап айтқанда, Әлемдік және дәстүрлі діндер съезін құруға бастамашы болды. Бұл идея әртүрлі ұлттар мен діндердің адамдары ғасырлар бойы бейбітшілік пен келісімде өмір сүріп жатқан біздің қоғамымыздың өмір салты мен дәстүрлерінен бой алады.

Нәтижесінде ықпалды діни қайраткерлер, халықаралық ұйымдардың, ғылыми және қоғамдық топтардың өкілдері қатысатын атаулы іс-шара өзара түсіністік пен толеранттылық орнаған Қазақстанда өткізіледі. Ұлы Жібек жолының тарихи дәлізі арқылы Шығыс пен Батысты жалғайтын Қазақстан экономикалық ынтымақтастықты кеңейтуге ғана емес, діндер мен өркениеттер арасындағы қатынастарды дамытуға да баға жетпес үлес қосуда. Ғасырлар бойы қалыптасқан толеранттылық ахуалы, сақталған этностық және мәдени әртүрлілік, түркітілдес халықтардың ұлттық және рухани ынтымақтастығын қолдау, сондай-ақ олардың әлеуметтік-саяси тұрақтылығы Қазақстанның орнықты және табысты дамуын қамтамасыз етудегі тарихи жетістік болып табылады.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі халықтар мен діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастықты дамытуда маңызды рөл атқарады. Мен Конгрестің және Хатшылығының тұрақты мүшесі ретінде осы форумның бір маңызды ерекшелігін атап өткім келеді. Конгресс тек рухани лидерлер арасындағы диалог үшін ғана емес, саясаткерлер, қоғам қайраткерлері және дін өкілдері арасындағы кездесулер мен пікір алмасулар үшін де тұрақты алаң болып табылады.

Өкінішке орай, әлемде ксенофобия, исламофобия, христианофобия және антисемитизм сияқты идеологиялық және практикалық қауіптердің өсіп келе жатқанын атап өткен жөн, бұл халықаралық тұрақтылық пен қауіпсіздікті қалыптастыру бағытында үлкен кедергі болып табылады. Бүгінгі таңда агрессияны, зорлық-зомбылықты және дискриминацияны тудыратын жеккөрушілікке шақыру нақты саяси және әлеуметтік қауіпке айналды. Мұндай үндеулердің идеологиялық әсерінің нәтижесінде әртүрлі аймақтардағы тұрақтылық бұзылып, адамдар арасындағы қақтығыстар мен шиеленістерге, әскери қылмыстар мен геноцидке әкеледі.

Әрбір саяси және діни лидердің міндеті – сөз бостандығы мен демократия құндылықтар сылтауымен жеккөрушілік пен қарама-қайшылықты тудыратын сөздерден аулақ болу. Мен діни, саяси, ғылыми және қоғам қайраткерлері ретінде жетінші конгресте ниеттестігімізді көрсете отырып құжатта

терроризмнің, өшпенділіктің, ксенофобияның, дінді жеке немесе саяси мақсаттарда пайдаланудың барлық түрлері мен көріністерін, сондай-ақ шіркеулерде, мешіттерде, синагогаларда және басқа да діни сенушілерге қарсы экстремизм актілерін қатаң айыптап, храмдар, діни белгілер мен киелі таңбаларды қорлауға қатты наразылық білдіреміз деп үміттенемін.

2018 жылғы қазанда Астана қаласында өткізілген Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің алтыншы Съезіндегі мәлімдемелерде, сондай-ақ Съезд қабылдаған құжаттарда біз өзгеріп жатқан әлемдегі адамдар арасындағы бейбітшілік пен қауіпсіздікке, өзара түсіністік пен ынтымақтастыққа қол жеткізудегі діндердің айрықша ролін атап өтіп, егжей-тегжейлі баяндадық. Біз сол Съезде жақын болашақта қандай қиындықтарға тап болатынымызды әлі білмедік. Жаһандық қауіп-қатерлер мен катаклизмдер, соның ішінде климаттың өзгеруі мәселесінен басқа бүкіл әлемді дүр сілкіндірген жаңа COVID-19 пандемиясы пайда болатынын елестете алмадық.

Жетінші конгреске дайындық бүкіл әлем, оның ішінде діни сала өмірдің жаңа жағдайларына бейімделуге мәжбүр болған қиын уақытта, мемлекет пен діннің ынтымақтастығы қауіп-қатерлерді, сын-қатерлер мен проблемаларды, сондай-ақ олардың салдарын еңсеруде айрықша маңызға ие кезде өтуде.

Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, Қазақстан ғаламшардағы бейбітшілік пен тұрақтылық үшін қолдан келгеннің бәрін жасауды және Конгресс қызметін жаңа мазмұнмен толықтыра отырып, оны қамтамасыз етуді жалғастыратынына сенімдіміз. Мен қазіргі әлемде болып жатқан теріс үрдістерге қарсы күресте нақты нәтижелерге мемлекеттік, қоғамдық және діни қайраткерлердің тікелей ынтымақтастығы арқылы ғана қол жеткізуге болатынына сенімдімін және әрқашан да бұл туралы атап өткен болатынымын. Мен көптеген халықаралық іс-шараларда, атап айтқанда, 2021 жылғы қазанда өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі Хатшылығының 19-шы отырысында Қазақстан 19 жыл бұрын ұсынған діндер мен өркениеттер арасындағы диалогты дамыту үшін осы тарихи маңызы бар бастаманың өзектілігін бірнеше рет атап өттім. Ең бастысы, Конгрестің тарихи маңыздылығын көрсететін бұл бастама саяси, қоғам қайраткерлері мен діни лидерлерді біріктірген дінаралық және мәдениетаралық диалог үшін қазіргі әлемдегі алғашқы сапалы жаңа платформа болып табылады.

Біз Президент Тоқаевқа әлемдік және дәстүрлі діндер өкілдерінің, мемлекет және қоғам қайраткерлерінің бүкіл әлемдегі бейбітшілік пен қауіпсіздікке қол жеткізу жолындағы күш-жігерін біріктіру мақсаты болып табылатын ең жоғары деңгейдегі миссияны орындағаны үшін зор алғысымызды білдіреміз.

Президент Тоқаев пен Әзірбайжан Президенті Ильхам Әлиев арасындағы достық қарым-қатынастар біздің қауымдарымыздың зор қолдауына ие. Әзербайжанның Отан соғысындағы жеңісіне орай Қазақстан басшысының бауырлас сәлемі үлкен ризашылықпен қабылданды.

Аллаға шүкір, Әзірбайжан мен Қазақстанның одан әрі ынтымақтасуға және екіжақты, сондай-ақ көпжақты қарым-қатынастарды тереңдетуге, өзара қызығушылық тудыратын барлық салаларда, атап айтқанда, Түркі мемлекеттерінің ұйымдары аясында ортақ мәдени және рухани құндылықтарды дамыту мен ілгерілетуге зор мүмкіндіктері бар. Осыған байланысты Қазақстанның жан-жақты қолдауының арқасында Түркі мемлекеттері ұйымына мүше елдердің діни лидерлер кеңесін құру идеясы іске асатын және өзінің түпкілікті іске асырылуына жақын екенін атап өткен жөн. Біз мұны ортақ моральдық түсінігіміз деп санаймыз, өйткені түркі - ислам рухани және мәдени мұрасының әлемдік өркениетке қосқан үлесін насихаттаудың маңызы зор.

Біз Қазақстанның тәуелсіздігі мен мемлекеттілігі әрі қарай нығая түсетініне және бауырлас қазақ халқы мемлекет пен халықтың бірлігіне сүйене отырып, даму жолымен жүре беретініне сенімдіміз. Алланың қалауымен, өзекті мәселелерге арналған Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің жетінші съезі сындарлы пікірталастар рухында өтіп, өркениеттер арасындағы диалогты дамытуға, сондай-ақ достық пен өзара түсіністік сияқты жалпыадамзаттық құндылықтарды ілгерілетуге ықпал ететіндігіне сенім артамыз.

Қазақстан католик шіркеуінің басшысы Қазақстандағы католик қауымы этникалық сан алуандылыққа ие болуда деп санайды

*Авторы: Томаш Бернард Пета
Нұр-Сұлтандағы Әулие Мария
Архиепархиясының Митрополиті,
Архиепископ
2022 жылғы 31 тамызда
Астана Таймста жарияланды*

Рим Папасы Франциск, католик шіркеуінің лидері және бүкіл әлем бойынша 1,3 миллиард рим-католиктерінің рухани лидері 14-15 қыркүйекте Нұр-Сұлтан қаласына ресми сапармен келетінін және Әлемдік және дәстүрлі діндер

лидерлерінің жетінші съезіне қатысатынын растаған кезде, Қазақстанның шағын католик қауымы қуанышқа бөленді, өйткені Қазақстан бейбітшілік пен дінаралық диалогты қалыптастыруға жәрдемдесуде өзінің айрықша рөлін кезекті рет көрсетті.

Нұр-Сұлтандағы Әулие Мария Архиепархиясының митрополиті, архиепископ Томаш Бернард Пета Рим Папасының сапары қарсаңында Astana Times газетіне Рим Папасының сапарының маңыздылығы және әлемдегі үстем діндердің бірі Қазақстандағы басқа діндермен, оның ішінде мұсылмандармен және православтық христиандармен қалай ұзақ өмір сүргені туралы айтып берді.

«Рим Папасының сапары Конгресстің ең айтулы және маңызды оқиғасы болады», - деді архиепископ Пета. «Бұл Рим Папасының Қазақстанға ғана емес, Орталық Азияға католик шіркеуінің 2000 жылдық тарихындағы екінші сапары болады. Сондықтан көптеген католиктер тек Қазақстаннан ғана емес, сонымен қатар көрші елдерден осы қасиетті месса кезінде онымен қауышқысы келеді».

Биыл Еуропадан, Өзбекстаннан, Қырғызстаннан, Ресейден және Моңғолиядан мыңдаған адамдар Рим Папасы Франциск өткізетін қасиетті мессаға барады. Рим Папасының сапарына деген жаппай қызығушылық ерекше болып көрінуі мүмкін, өйткені Қазақстан католик елі ретінде танымал емес, алайда бұл оқиға Қазақстанның Шығыс пен Батысты байланыстырып, діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастықты дамытудағы маңызды рөлін көрсетеді.

2001 жылғы 23 қыркүйекте Астана қаласындағы Отан Ана алаңы өз тарихында ең көп адамды жинады: Рим-Католик шіркеуінің сол кездегі басшысы Рим Папасы Иоанн Павел II өткізген қасиетті мессаға қатысу үшін шамамен 40 000 адам жиналды. Мессаға елорда тұрғындары, көршілес қалалардың делегациялары, католик шіркеуінің, православиелік христиан және ислам өкілдері қатысты.

«Жиырма бір жыл бұрын елордада 300 000 адам өмір сүрген, ал қазір шамамен 1,2 миллион халқы бар. Егер тұрғындардың тек 10 пайызы тікелей қатысқысы келсе, оның қанша адам екенін елестетіп көріңіз» - деді Пета архиепископы іс-шараның ауқымын атап өтіп.

Қазақстандағы католиктердің қысқаша тарихы

Қазақстанда католиктік ілім Ватиканнан жіберілген миссионерлердің күш-жігерінің арқасында тарала бастады. Қазіргі Қазақстан аумағында католиктік миссионерлердің пайда болуының алғашқы дәлелдемелері 13 ғасырға жатады, атап айтқанда францискандық монах Джон де Плано Карпини Рим Папасы Иннокентий IV-нің моңғол ханы батуға рухани миссияны басқаруға елшісі ретінде жіберілді.

Сапар екі жылдан астам уақытқа созылып, Хорезм, қазіргі Жетісу, Тарбағатай және Орталық Моңғолия сияқты жерлерге барды.

Нұр-Сұлтандағы Қасиетті Құдай ана соборы. Фото редактор: catholic-kazakhstan.org

Қазақстандағы католицизмнің өсуін діндар католиктердің 300 жылдық мәжбүрлеп жаппай қоныс аударуы арқылы түсінуге болады. Көптеген католиктер Қазақстанға 17-18 ғасырдың аяғынан бастап жер аударылғандар, әскери тұтқындар немесе босқындар ретінде келді, содан кейін екі дүниежүзілік соғыс пен кеңестік кезең кезінде одан да ауқымды қоныс аударылды.

Әртүрлі сараптамалар бар, бірақ 1920 жылдардың басында Батыс және Шығыс Сібірдің, сондай-ақ Орталық Азияны қамтитын бес діни кеңістіктің аумағында 75000-нан 101140-қа дейін католиктер болды. Олар поляк, балтық және неміс тектес католиктер болды. 320 000-ға жуық поляктар мен 110 000 немістер, олардың көпшілігі католик дінін ұстанушылар және Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде Қазақстанға жер аударылды.

Кеңес үкіметі діндердің, соның ішінде католицизмнің таралуына қолайлы болмады. Нәтижесінде бірнеше қудалау толқыны болды. 1937 жылы Сібірдің соңғы Апостолдық викары, әкей Антони Жуковский ату жазасына кесілді. Осыдан кейін Қазақстанда бірде-бір тірі католик діни қызметкері қалмады.

Қазақстан өз тәуелсіздік алғаннан кейін этникалық және діни әртүрлілікке қатысты толеранттылық пен ынтымақтастық қағидаларын қолдайды. 1999 жылы Рим Папасы Иоанн Павел II Қазақстанда Ватиканға тікелей бағынатын епархиямен және Нұр-Сұлтан, Алматы және Атырауда үш апостолдық тәуелсіз әкімшілік бөлімді құрды.

«Тәуелсіздік алған сәттен бастап Қазақстан азаматтарға өздерінің тарихи отанына баруға мүмкіндік берді, нәтижесінде бірнеше миллион адам, оның ішінде католиктер де өз отандарына қоныс аударды», - деді архиепископ Пета. Бүгінгі таңда Қазақстандағы католиктер азшылық бола отырып, негізінен мұсылман және православие христиан қоғамында 1,3 пайызды құрайды, бірақ олардың аздығына қарамастан, олар көптеген этникалық және мәдени топтардан шыққан.

«Жалпы, Рим Папасының соңғы сапарынан бері соңғы 20 жыл ішінде католиктер саны азайды», - деді Peta. «Бірақ католик шіркеуі халықаралық сипатқа ие болды».

«Отыз-жиырма жыл бұрын Қазақстанда католиктер негізінен немістер, поляктар, белорустар, украиндар және литвалықтар, яғни дәстүрлі түрде католик шіркеуіне жататын ұлттар деген идея пайда болды.

Бүгінгі таңда Қазақстанда католик шіркеуінде ондаған ұлт өкілдері бар», - деді.

Қазақстан бойынша ақпараттық бюллетень

География

Қазақстан – Орталық Азиядағы Қытаймен, Ресеймен, Қырғызстанмен, Түрікменстанмен және Өзбекстанмен шекаралас ірі ел. Бұл жер көлемінен Батыс Еуропаның аумағына тең келетін әлемдегі тоғызыншы орынды алатын ел.

Бұл сондай-ақ Арал және Каспий теңіздерімен шектесетін, теңізге шыға алмайтын әлемдегі ең ірі ел.

Қазақстанның Ресеймен құрлық шекарасының ұзындығы 7 598 км әлемдегі ұзындығы бойынша екінші құрлық шекарасы (АҚШ пен Канада арасындағы шекарадан кейін) және әлемдегі ең үздіксіз шекара болып табылады.

Демографиясы

Қазақстан халқы 19 644 067 адамды құрайды. Қазақстан жас ел – халқының 40%-ын 25 жасқа толмаған адамдар құрайды.

Халықтың шамамен 70%-ын құрайтын қазақтар ең көп этникалық топ болып табылады. Қалған 30% - орыстар, өзбектер, украиндар, ұйғырлар, татарлар, немістер және тағы басқалар.

Халықтың көпшілігі (шамамен 70%) мұсылмандар, ал 26%-ы христиандар. Қалған 4% басқа дінді немесе атеистік бағытты немесе анықталмаған басқа діндерді ұстанады.

Қазақстан этникалық және діни жағынан алуан түрлі. Бүкіл ел бойынша 140-қа жуық түрлі этникалық топтар және 18 діни конфессияны қамтитын 4000-ға жуық діни ұйымдар еркін жұмыс істейді.

Экономикасы

Қазақстан экономикасы Орталық Азиядағы ең ірі және өңірдегі барлық басқа мемлекеттерге қарағанда үлкен. Бұл көбінесе елдің табиғи ресурстарына, соның ішінде табиғи минералдардың, көмірсутектердің және сирек кездесетін металдардың көптігіне байланысты.

Білікті жұмыс күші бар, ал экономикасы агробизнес, өндіріс, логистика және тау-кен өндірісі бағытына әртараптандырылған.

Таяуда Үкімет көлік, фармацевтика, телекоммуникация, мұнай-химия және тамақ өнеркәсібі сияқты секторларға бағдарлана отырып, экономиканы одан әрі әртараптандыру жөнінде бастамалар ұсынды.

Ірі мемлекеттік кәсіпорындарды жекешелендіру бойынша жалғасып жатқан процестер мемлекеттің экономикадағы үлесі 18%-ға жеткенге дейін жалғасатын болады. Шағын және орта бизнестің өсуін ынталандыру жөніндегі үкіметтік шараларға сәйкес 2025 жылға қарай ЖІӨ-дегі ШОК үлесі 35% - ға дейін ұлғаяды.

Қазақстан 1991 жылдан бастап 2021 жылға дейінгі кезеңде Үкімет бастамашылық жасаған экономикалық және әлеуметтік реформалардың нәтижесінде 380 миллиард доллар сомасына тікелей шетелдік инвестициялар алды. Дүниежүзілік Банктің «2020 жылы бизнесті жүргізу» есебінде Қазақстан 3 позицияға көтеріліп, әлемде 25-ші орынға ие болды.

Қазақстанның әлемдік саудадағы рөлінің артуы және жаңа Жібек жолына ат салысуы елге миллиардтаған адамдар үшін өз нарықтарын ашуға мүмкіндік берді.

Қазақстан цифрлық инфрақұрылымға қомақты қаражат салып, бүкіл ел бойынша кең жолақты Интернетке қолжетімділікті қамтамасыз ету жөніндегі жобаларды іске асыруда.

Сондай-ақ, алдағы жылдары қалалық және ауылдық жерлерде 5G және жоғары сапалы деректерді өңдеу орталықтарын енгізу бойынша жоспарлар әзірленуде.

Саяси жүйесі

Қазақстан президенттік республика болып табылады, онда Президент мемлекет басшысы және премьер-министрді үкімет басшысы ретінде тағайындайды. Атқарушы билік мемлекеттік билік бір тармағы, ал заң шығарушы билікті парламенттің екі палатасы, 107 жергілікті мәжіліспен және 55 жергілікті сенатпен жүзеге асырады.

Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2019 жылы сайланды, ал Премьер-министр – Әлихан Смайылов.

Сыртқы саясаты

Қазақстан Ресей, Қытай және АҚШ-ты қоса алғанда, көршілерімен және ірі әлемдік державалармен тығыз қарым-қатынас орната отырып, тұрақты көпвекторлы сыртқы саясат жүргізуде.

Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ), Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының (ЕҚЫҰ), Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының (ТМД), Шанхай ынтымақтастық ұйымының (ШЫҰ), Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының (ҰҚШҰ), Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесінің мүшесі болып табылады және НАТО-ның «Бейбітшілік жолындағы серіктестік» бағдарламасына қатысады. Қазақстан сондай-ақ өңірлік экономикалық интеграцияға ықпал ететін Еуразиялық экономикалық одақтың (ЕАЭО) негізін қалаушылардың бірі болып табылады.

Қазақстан БҰҰ-ның Қауіпсіздік Кеңесінің 2017-2018 жылдарға тұрақты емес мүшесі болып сайланып, БҰҰ-ның беделді басшы органдарының бірі болып сайланған Орталық Азиядағы алғашқы мемлекет болды.

2017 жылғы қаңтардан бастап Қазақстан астанасы Нұр-Сұлтан қаласы Сириядағы ұзаққа созылған қақтығысты реттеуге бағытталған бейбіт келіссөздер үшін тараптармен таңдап алған бейтарап алаң ретінде Сирия бойынша Астана процесінің көптеген раундтарын қабылдады. Бұл күш-жігер БҰҰ мен халықаралық қоғамдастық мүшелерінің Сириядағы зорлық-зомбылық деңгейін төмендетуге қосқан үлесі үшін жоғары бағаланды.

Қазақстанның астанасы - Нұр-Сұлтан қаласы бойынша жолсілтеме

Нұр-Сұлтан қарама-қайшылықтар қаласы деп санауға болады. Азияның солтүстік астанасындағы ауа-райы жазда +40°C-тан қыста -40°C-қа дейін өзгеруі мүмкін. Есіл өзенінің солтүстігіндегі (оң жағалау) ескі орталық негізінен тұрғын үй, коммерциялық және сервистік орталықтардың жанында орналасқан. Екінші жағында, өзеннің оңтүстігінде (сол жағалау) Нұр-Сұлтан қаласының жаңадан салынған бөлігі орналасқан, бұл жағалау қарқынды кеңеюін жалғастыруда. Мұнда үкіметтік және іскерлік ғимараттар, сонымен қатар мәдени, спорттық, ойын-сауық және сауда орталықтары мен қонақ үйлер орналасқан.

Өзінің қонақжайлығымен танымал Нұр-Сұлтан қаласы 2017 жылы қалада «Болашақ энергиясы» тақырыбына арналған «EXPO-2017» халықаралық көрмесінен кейін миллиондаған келушілерді қабылдады. Бұл Орталық Азияда өткен алғашқы дүниежүзілік көрме болды және 120 ел және 20 халықаралық ұйым қатысқан іс-шараның ашылу салтанатына 17 елдің мемлекет басшылары қатысты. Нұр-Сұлтан қаласынша жыл сайынғы негізде Астана экономикалық форумы - Еуразиядағы флагмандық іскерлік іс-шара өтуде.

Негізгі фактілер

- Негізі қаланған күні: 1830 жыл
- Аумағы: 710,2 км²
- Халық саны: шамамен 1,2 миллион адам (2021)

Нұр-Сұлтан қаласының қысқаша тарихы

1830 жылы елді мекен ретінде құрылған ол Сібір казактары үшін қорғаныс бекінісі болды. 1832 жылы елді мекенге қала мәртебесі беріліп, Ақмола деп аталды. 1961 жылы қала Целиноград, 1992 жылы Ақмола деп өзгертілді.

Елорданы Алматыдан Ақмолаға ресми көшіру 1997 жылдың желтоқсанында жүзеге асырылды. Президенттің Жарлығымен 1998 жылы Ақмола Астана болып өзгертілді (бұл қазақша «астана» дегенді білдіреді). 1999 жылы Астана ЮНЕСКО-ның Бейбітшілік қаласы медалімен және атағымен марапатталған кезде бүкіл әлемге алғашқы рет таныла бастады.

2019 жылы Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың қала дамуына қосқан елеулі үлесін мойындау үшін Нұрсұлтан болып өзгертілді.

Климаты

Нұр-Сұлтан Монғолияның астанасы Ұлан-батырдан кейін әлемдегі суықтылығы бойынша екінші астана болып саналады. Әдетте, қалалық өзен қарашаның екінші аптасынан сәуірдің басына дейін мұз болып қатып қалады. Әдетте көктемнің соңында, жазда және күздің басында температура жанға жайлы. Қаланы қатты желден қорғау үшін 1997 жылы Үкімет миллион ағаш дөңгелегін отырғызу жобасын бастады. Жыл сайын 5000-ға жуық жаңа ағаш отырғызылады.

Сәулет

Қаланың сәулеттік тұжырымдамасы Шығыс пен Батыстың мәдени дәстүрлерінің үйлесімділігіне негізделген. Нұр-Сұлтан қаласының дизайнына атақты жапон сәулетшісі Кишо Курокава жауапты болды.

Британдық сәулетші Норман Фостер қаланың кейбір маңызды ғимараттарын, соның ішінде Бейбітшілік және келісім сарайы мен «Хан Шатыр» сауда және ойын-сауық орталығын жобалаған.

Нұр-Сұлтан қаласында қазіргі уақытта Абу-Даби Плаза салынып жатыр және құрылыс аяқталғаннан кейін Орталық Азиядағы ең биік ғимарат болады.

Мәдениет

Нұр-Сұлтан қаласы жас елорда болғанына қарамастан, онда мәдени өмір қарқынды дамыды. Мұнда көптеген театрлар, мұражайлар, концерт залдары, кітапханалар мен көркем галереялар бар. Кейбір негізгі мәдени орындарға мыналар кіреді:

- Астана Опера
- «Астана Балет»
- Мемлекеттік академиялық филармония
- «Жастар» театры

Көруге тұрарлық жерлер

Нұр-Сұлтан қаласында бірқатар маңызды тарихи және мәдени көрікті жерлер бар. Нор-он және Нор-офф автобус турлары қол жетімді, бұл негізгі көрнекті орындарға баруды өте ыңғайлы етеді. Қаланы жаяу немесе велосипедпен аралау өте оңай. Жазда сіз бүкіл қала бойынша қоғамдық велосипедті жалға ала аласыз.

Негізгі көрнекті орындар мен бағдарлар:

- «Бәйтерек» мұнарасы: 97 метрлік мұнара Нұр-Сұлтандағы футуристік сәулеттің бір мысалы болып табылады.
- Ақ Орда Президент сарайы: Қазақстан Президентінің ресми жұмыс орны және резиденциясы.
- Нұр-Әлем ЭКСПО" павильоны.
- Тәуелсіздік алаңы: Бейбітшілік және келісім сарайы, «Қазақ елі» монументі, Қазақ ұлттық өнер университеті, Әзірет Сұлтан мешіті, Тәуелсіздік сарайы және Қазақстанның Ұлттық мұражайы.
- Хан Шатыр: 10 000 адамды қабылдай алатын үлкен әйнекті сауда орталығы.
- «Qazaqstan» орталық концерт залы: өзінің сәулеттік және акустикалық ерекшелігі бойынша бірегей (белгілі итальяндық сәулетші Манфреди Николетти жобалаған), сыйымдылығы 3500 орынға дейін.
- «Маңгілік Ел» салтанатты аркасы: 20 метрлік арка Тәуелсіздіктің 20 жылдығын білдіреді.

- Қазақстанның Тұңғыш Президенті кітапханасы: мұражай 20 000-нан астам басылымнан және Тұңғыш Президент Назарбаевтың жеке коллекциясындағы 700 экспонаттан тұрады.
- Собор Қазақстандағы православ христиан қауымының орталығы ретінде қызмет етеді.
- Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің мұражайы: бұл мұражай өзеннен солтүстікке қарай Абай және Бейбітшілік көшелерінің қиылысында орналасқан.
- Думан: аквариум, SD театры, күмбез аймағы, кәдесый дүкендері мен кафелерден тұратын ойын-сауық кешені.
- АЛЖИР - саяси қуғын-сүргін және тоталитаризм құрбандарының мұражай-мемориалы, қала орталығынан бір сағаттық жерде орналасқан.

Таяудағы саяси реформалар және Жаңа Қазақстанның құрылуы

Жаңа Қазақстан

Қазақстан 2022 жылдың бірінші жартысында елеулі мәселелерге тап болды, атап айтқанда Қазақстан қайғылы қаңтар кезінде террористік және қылмыстық топтардың қарулы төңкеріс жасау әрекетінен кейін тәуелсіз мемлекет ретіндегі өзінің отыз жыл ішіндегі ең ауыр зорлық-зомбылықтан, содан кейін Украинадағы қақтығыстың жанама салдарларынан зардап шекті. Соған қарамастан, Қазақстан үкіметі бұл мәселелерді ауқымды оң өзгерістер арқылы Жаңа Қазақстанды құру үшін пайдаланды.

Президент Тоқаев қаңтар оқиғаларынан кейін ұсынған Жаңа Қазақстан идеясы барлық азаматтар үшін жеке бастама жасауға мүмкіндік беретін неғұрлым тұрақты, әртараптандырылған және тең құқықты экономиканы, неғұрлым әділ қоғамды және жігерлі, серпінді және бәсекеге қабілетті саяси жүйені білдіреді.

- Жаңа Қазақстанды құру үшін Президент Тоқаев Конституцияның үштен бір бөлігіне түзетулер енгізуді талап ететін ауқымды саяси реформаларды ұсынды. Қазақстанның демократиялық қағидаттарының көрінісі ретінде түзетулер 5 маусымда өткен жалпыұлттық референдумда дауысқа салынды. Қазақстан азаматтары түзетулер мен реформаларға басым көпшілікпен дауыс берді.

- Референдумнан кейін Президент бұл өзгерістер қаңтардағы тәртіпсіздіктердің қайталануына жол бермейді деп мәлімдеді. Осыған байланысты ел басшылығы монополияландыруды, олигополизацияны және барлық экономикалық ережелер үшін әділ қағидаттар құру процесін бастады. Түпкі мақсат – табысты әділ бөлуді, сапалы жұмыс орындарын құруды, өмір сүру деңгейінің ұдайы өсуін және барлық азаматтардың өзін-өзі толық іске асыруын қамтамасыз ететін өзін-өзі жеткілікті орта тап пен тиімді экономика құру.

- Қазақстан мемлекеттік аппаратты толық жаңғырту мен бюрократиясыздандыру және бүкіл қоғамның үміті мен сұранысына жауап беретін озық мемлекет құру жөніндегі жүйелі жұмысты жалғастырады.

- Мақсат – теңсіздік пен кедейлік сияқты өмірлік маңызды әлеуметтік және экономикалық мәселелерді шешу және Қазақстан халқының ұзақ мерзімді әл-ауқатын қамтамасыз ету болып табылады.

- Қазақстан Үкіметі Президент Тоқаевтың айтуынша, «әділдік елі» болуға тиіс Жаңа Қазақстанды құру жөніндегі өз мақсатына қол жеткізуге бел буды.

Қазақстандағы конституциялық түзетулер бойынша референдум

- 5 маусымдағы Конституцияға өзгерістер мен толықтырулар қабылдау жөніндегі жалпыұлттық референдум Қазақстан үшін тарихи сәт болды. Азаматтардың 77 пайыздан астамы Қазақстан президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың саяси бастамаларын көрсететін конституциялық түзетулерге дауыс берді. Сайлаушылардың келуі шамамен 70% құрады. Қазір Қазақстан дамудың жаңа кезеңіне аяқ басты.

- Референдум Жаңа және Әділ Қазақстанның - елдің демократиялық қағидаттарға берік ұстанымының және мемлекеттік шешімдер қабылдауда азаматтардың рөлінің артуының көрінісі болды. Референдумның барысын қадағалаған халықаралық байқаушылар атап өткендей, дауыс беру және дауыстарды санау рәсімдері сақталып, процестің ашықтығы қамтамасыз етілді. ЕҚЫҰ Қазақстандағы референдумның нәтижелерін жоғары бағалады.

- Референдум қажет болды, өйткені Конституцияға ұсынылған кең ауқымды өзгерістер халықтың еркі негізінде жүзеге асырылуға тиіс.

- Референдум әрбір азаматқа Қазақстанның болашағын айқындайтын тарихи оқиғаға тікелей қатысуға мүмкіндік берді.

- Бұл 1995 жылдан бастап Конституцияға түзетулер енгізілген алғашқы референдум болды.

- Өзгерістер Конституция баптарының үштен бір бөлігін қамтиды.

- Президент Қасым-Жомарт Тоқаев ұсынылып отырған түзетулерді алғаш рет 2022 жылғы 16 наурызда Халыққа үндеуі кезінде ұсынды.
- Референдумның барысын 272 халықаралық байқаушы мен 215 шетелдік журналист қадағалап, оның демократиялық стандарттарға сәйкес келетініне көз жеткізді.

Саяси реформалар

- Конституцияға енгізілетін түзетулер мен саяси реформалар Қазақстанның мемлекеттілігің дамуындағы жаңа кезеңді білдіреді.
- Реформалар Президент Тоқаевтың адам құқықтары мен демократиялық құндылықтарға бейілділігін айғақтайтын жақсы ойластырылған пакет болып табылады .
- Өзгерістердің келесі салдары болады:
 - Саяси жүйені толыққанды демократияландыру.
 - Супер-президенттік басқару формасынан күшті парламенті бар президенттік республикаға көшу.
 - Мемлекеттік билік тармақтары арасындағы тежемелер мен теңестірімелер жүйесін Президенттің өкілеттігін шектеу, Парламенттің екі палатасының қызметін қайта форматтау және Мәжілістің (Парламенттің төменгі палатасының) рөлін күшейту бағытында одан әрі жетілдіру .
 - Сайлау жүйесін демократияландыру - аралас пропорционалды-мажоритарлық модельге көшу және партияларды тіркеу процесін одан әрі ырықтандыру.
 - Мәслихаттардың (жергілікті өкілді органдардың) рөлін және олардың тәуелсіздігін арттыру.
- Жалпылай реформалар Қазақстандағы саяси процестерді одан әрі демократияландыруға бағытталған:
 - Президенттің өкілеттігін шектеу
 - Парламенттің рөлін күшейту

- көппартиялы саяси жүйені ілгерілету және саяси бәсекелестікті күшейту
- адам құқықтарын қорғауды одан әрі күшейту.
- Конституцияға енгізілетін түзетулер мен толықтырулардың жобасын беделді құқықтанушылар мен конституционалистер әзірлеп, Конституциялық Кеңестің оң бағасын алды. Конституциялық түзетулер жобасы азаматтардың сұраныстарына негізделген және бүкіл қоғамның мүддесі үшін жүзеге асырылады.
- Конституциялық реформа азаматтардың мемлекетті басқаруға қатысуын кеңейтеді және саяси процестерді шынайы демократияландыруды қамтамасыз етеді.
- Көптеген реформалардың саяси сипаты болғанымен, Президенттің реформалар бағдарламасы Қазақстан экономикасын деолигополизациялауға және монополиясыздандыруға бағытталған шараларды да қамтиды. Сондай-ақ, Үкіметтің алдына халықтың сатып алу қабілетін арттыру және кедейлікті азайту міндеті қойылды. Бұдан басқа, Қазақстанның ауылдық өңірлеріне, оның ішінде денсаулық сақтау және білім беру салаларына көбірек инвестициялар салынады.

**Президент Қ.Тоқаев Халыққа жолдауын жариялап, кезектен тыс
Президент сайлауын жариялады**

2022 жылғы 1 қыркүйек, Нұр-Сұлтан - Бүгін Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев халыққа маңызды жолдау жасады. Бұл жолдау Жаңа Қазақстанды құру жолындағы реформалар мен саяси жаңғырту бағдарламасына, сондай-ақ елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына арналды.

Президент саяси билікті орталықсыздандыру процесін жалғастыратын бірқатар іргелі және жан-жақты саяси реформалардың жүргізілетінін жариялады.

Атап айтқанда, Президенттің өкілеттік мерзімін бір жеті жылдық мерзімге шектеу енгізу ұсынылды, сондай-ақ **осы жылдың күзінде кезектен тыс Президент сайлауын** өткізу туралы жарияланды .

Президент Тоқаев «Әділ Қазақстанды құруға бағытталған түбегейлі және жан-жақты реформаларды табысты жүзеге асыру үшін» халық сенімінің жаңа мандатын» алудың маңыздылығын атап өтті.

Мемлекет басшысы қоғамның осы процеске толыққанды қатысуын қамтамасыз ету аясында **Мәжіліс (Парламенттің төменгі палатасы)** пен Мәслихаттар (*жергілікті өкілді орган*) сайлауы 2023 жылдың бірінші жартысында өтетінін жариялады. Президент «еліміздің саяси жаңғыруы аясында парламентаризмнің дамуы басты орынға ие» және «конституциялық реформада қарастырылған барлық институционалдық өзгерістер жыл соңына дейін заңды түрде аяқталуы тиіс» деп атап өтті.

Жаңа саяси партиялар үшін кеңістікті күрт кеңейткен наурыз айында жарияланған ірі саяси реформаларға сілтеме жасай отырып, Президент бұл реформалар саяси бәсекелестікті күшейтеді және халық қалаулыларының жаңа толқынының пайда болуына ықпал етеді деген үмітін білдірді».

Президент Тоқаев «Жаңа Қазақстан» реформаларының тағы бір маңызды тақырыбына арнаған мәлімдемесінде Қазақстанда заң үстемдігін нығайтуға өзінің бейілділігін растады. Ол сот жүйесінің, әсіресе Жоғарғы соттың реформалары «мемлекеттің судьяларға қысымын» жояды деп мәлімдеді. Тоқаев сондай-ақ бүкіл сот жүйесіндегі құзыреттілік басымдығының маңыздылығы туралы айтып, барлық судьялар «жоғары білікті, адал және сатылмайтын болуы тиіс» екенін атап өтті.

Мемлекет басшысы **Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы** туралы айта келіп, «Бізге «азамат - бизнес – мемлекет» үштігіндегі қарым-қатынастарды түбегейлі қайта құру қажет» деп атап өтіп, «бірінші кезекте мемлекет барлық адамдар үшін мүмкіндіктер теңдігі мен әділдікті қамтамасыз етеді» деді. Ол жаңа экономикалық бағыттың басымдықтары жеке кәсіпкерлік бастаманы ынталандыру, мемлекеттік капитализмнен арылу және мемлекеттің экономикаға шамадан тыс араласуы, бәсекелестікті дамыту, баршаға тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету және ұлттық табысты әділ бөлу болатынын атап өтті.

Президент Тоқаев бүкіл Қазақстан бойынша азаматтардың өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған бірқатар жаңа бастамаларды жариялады. Олардың ішінде 1,8 миллионнан астам азамат үшін ең төменгі жалақыны арттыру, нақты секторды тұрақты және қолжетімді кредиттеуді қамтамасыз ету, кәсіпкерлерге жер бөлу, екі жыл ішінде 650 ауылда медициналық орталықтар салу, бұл миллионнан астам азаматтың алғашқы медициналық көмекке қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

Білім беру саласының басымдығы - Қазақстанның болашақ экономикалық табысының негізгі элементі, Президент Тоқаев балаларға арналған Ұлттық қор құру туралы жариялады. 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап Ұлттық инвестициялық қордың жылдық инвестициялық кірісінің 50%-ы балаларға олар 18 жасқа толғанға дейін арнайы жинақ шоттарына жіберілетін болады. Содан кейін бұл қаражат балалар 18 жасқа толғанда тұрғын үй сатып алу және білім алу үшін, сондай-ақ басқа да бастамалар үшін пайдаланылатын болады. Президент сондай -ақ жемқор шенеуніктерден алынған ақшаны мектеп құрылысына бағыттауды тапсырды.

Сондай-ақ, Қазақстан Президенті **елдің транзиттік әлеуетін** тоқталып, «қазіргі геосаяси жағдайды ескере отырып, Қазақстан Азия мен Еуропа арасындағы маңызды құрлық дәлізіне айналуда . Бізге ашылып отырған мүмкіндіктерді толық көлемде пайдалану және шын мәнінде әлемдік маңызы бар көлік-транзиттік торапқа айналу қажет» - екенін атап өтті.

Биылғы **қаңтардағы қайғылы оқиғаларға** тоқтала отырып, Президент қылмыстық айып тағылған наразылық акциясына қатысушыларға рақымшылық жариялады .

Президент өз шешімін түсіндіре отырып: «наразылық білдірушілер де, құқық қорғау органдарының қызметкерлері де - бұл объективті сот әділдігіне ғана емес, қоғамның мейірімділігіне де үміт артатын отандастарымыз. Көптеген заң бұзушылар өз кінәсін түсініп, жасаған ісіне өкінеді. Менің ойымша, олар екінші мүмкіндік беруге лайық» - деді. Тоқаев терроризмге, экстремизмге және азаптауға айыпталған адамдарға рақымшылық жасалмайтынын және бұл аса ауыр қылмыстарды сот жүйесі қарайтынын атап өтті.

Президент Тоқаев өзінің Жолдауын қорытындылай отырып, «Әділетті Қазақстанды құру енді ғана басталуда. Бұл бағыт мызғымас және ішкі және сыртқы сипаттағы кез-келген жағдайға қарамастан жалғасады» - деді.

Қазақстан инвестицияға арналған орын

ретінде Қазақстан туралы негізгі деректер

Қазақстан 19 миллионнан астам халқы бар аумағы бойынша әлемде 9-шы орында. Қазақстан әлемнің жаһандық индексі бойынша Орталық Азияда лидер болып табылады.

Қазақстан ЖІӨ-сі 170 миллиард доллардан асатын Орталық Азиядағы ең ірі экономика және өңірдегі жан басына шаққандағы ең жоғары ЖІӨ болып табылады. Ел үлесіне Орталық Азиядағы тауар айналымының 58% тиесілі.

Ұлттық экономиканың тұрақтылығын жетекші халықаралық қаржы институттары мен даму институттары атап өтті. Қазақстанның рейтингі Moody's-тен тұрақты болжаммен «Baa2» - ге дейін көтерілді. Сондай-ақ Fitch және Standard & Poor's пандемияның алдындағы деңгейде Қазақстанның кредиттік рейтингтері мен болжамдарын растады.

Қазақстан 1991 жылы тәуелсіздік алғаннан бері 380 миллиард доллардан астам ТШИ тартты, бұл оны Орталық Азия өңіріндегі ең ірі ТШИ алушы қатарына жатқызды.

Қазақстанға инвестициялаудың себептері

Табиғи ресурстардың бай базасы

Қазақстан ауыл шаруашылығы алқаптарының ауданы бойынша әлемде 6-шы орында, мұнда жердің 80%-тен астамы (220 млн га) ауыл шаруашылығы өндірісі үшін пайдаланылады. Ел бай табиғи ресурстарымен ерекшеленеді.

Периодтық кестенің барлық дерлік элементтерін (105-тің 99-ы) Қазақстан топырағынан табуға болады. Осылайша, қазіргі заманғы смартфондағы сирек кездесетін металдардың 90%-і Қазақстанда өндірілуі мүмкін. Қазақстан әлемдегі ең ірі уран өндіруші және экспорттаушы болып табылады және уранның барланған қорлары бойынша Австралиядан кейін екінші орын алады. Ол сонымен қатар хромның екінші ірі өндірушісі болып табылады, ол әлемдік өндірістің 16%-ін құрайды. Сонымен қатар, Дүниежүзілік банктің бағалауы бойынша Қазақстанда әлі де 46 триллион АҚШ долларынан астам сомаға 5000-нан астам бөлінбеген кен орны бар. Бұдан басқа, Қазақстан жаңартылатын энергетиканың зор әлеуетіне ие. Батыс өңірлердегі жел дәліздері жылына 1,820 млрд кВтсағ, ал оңтүстік өңірлерде жылына 3000 күн сағатына дейін есептік әлеуетті қамтамасыз етеді.

Бизнеске арналған қолайлы орта

Үкімет үздік халықаралық стандарттарға сәйкес біздің ішкі инвестициялық климатымызды жақсарту үшін үнемі жұмыс істейді. Мұны әртүрлі халықаралық рейтингтер растайды. Біріншіден, Қазақстанда тиісті заңнамалық база құрылған. Қазақстан инвесторлардың құқықтарына кепілдік беретін 51 екіжақты және көпжақты инвестициялық шартқа қол қойды.

Екіншіден, Қазақстан туындаған мәселелерді тиімді шешу және қарым-қатынас жасау үшін көптеген платформалар әзірледі. Мысалы, Президенттің төрағалығымен Шетелдік инвесторлар кеңесі инвесторлардың стратегиялық мәселелерімен айналысады. Инвестициялық ахуалды жақсарту жөніндегі кеңес және Премьер - Министр жанындағы Инвестициялық кеңес инвесторлардың жүйелі және ағымдағы мәселелерін шешеді.

Бұдан басқа, «Астана» халықаралық қаржы орталығы (ХАҚҚ) Қазақстанды өңірлік іскерлік орталық ретінде танытуда маңызды рөл атқарады. АӨҚО соты және халықаралық төрелік орталығы азаматтық және коммерциялық дауларды шешу үшін жалпы құқықтың сот жүйесін қамтамасыз етеді.

Жан-жақты мемлекеттік қолдау

Қазақстан Үкіметі салықты ынталандыруды (түрлі субсидиялар, корпоративтік табыс салығынан босату, ҚҚС, жер салығы мен мүлік салығы сияқты) және фискалдық емес ынталандыруды (тегін жер учаскесі мен инфрақұрылым сияқты) қамтитын инвестициялық жобаларға жан-жақты қолдау көрсетеді. Сондай-ақ, инвестициялар тартудың үздік әлемдік тәжірибелеріне сәйкес, бізде бүкіл Қазақстан бойынша орналасқан 13 арнайы экономикалық аймақ бар, олар дамыған инфрақұрылымды және инвестициялық преференциялардың кең спектрін қамтамасыз етеді. Бізде «толық аяқталған» инфрақұрылымы бар 36 өнеркәсіптік аймақ бар.

Өткен жылы Қазақстан жаңа құралды - Үкіметпен тікелей жасасуға болатын инвестициялық келісімді енгізді. Ол 25 жыл ішінде ынталандырудың кең спектрін және заңнаманың тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Байланыс ақпараты

№	Байланысушы тұлға	Лауазымы	Телефон нөмірі
1.	Ахметов Алихан	Сыртқы істер министрлігі	+7-701-575-53-83
2.	Жетібаев Ерлан	Сыртқы істер министрлігі	+7-701-515-88-85
3.	Қайырлиева Әлия	Сыртқы істер министрлігі	+7-701-518-08-03
4.	Амандықов Абылай	Сыртқы істер министрлігі	+7-701-777-64-47

Ауа райы болжамы***Нұр-Сұлтан қаласы***

12 қыркүйек	13 қыркүйек	14 қыркүйек	15 қыркүйек	16 қыркүйек
+ 18 С	+18 С	+ 18 С	+ 18 С	+ 18 С

Валюта айырбастау бағамы*(2022 жылғы 25 тамыздағы жағдай бойынша)*

<i>USD</i>	<i>Euro</i>
475.12	475.53

**COMMITTEE FOR INTERNATIONAL INFORMATION
OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS**

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ